

Har norske elever like muligheter til å lære seg å lese godt?

Tove Stjern Frønes
Lese forsker
Universitetet i Oslo
tove.frones@ils.uio.no

Denne teksten er hentet fra Morgenbladet. Grafikken er laget av Max Galke. Bruk teksten når du svarer på oppgavene.

Verden, tett og tom

- 5 % av verdens befolkning
- 5 % av verdens befolkning

Det er på ingen måte noen hemmelighet at verdens om lag 7,3 milliarder mennesker er fordelt noe ujevnt på planeten – og en kjapp kjøretur gjennom Hedmark anbefales om noen skulle være i tvil. En ting er likevel å vite det, noe annet er å se forskjellene.

Fem prosent av verdens befolkning bor i området som er markert med rødt på kartet. Og fem prosent bor i de blå områdene – *til sammen*. Tallene er fra 2014, og på Metrocosm.com kan du selv gå inn og sjekke kartet nærmere. Norge har for øvrig en befolkningstetthet på 14 mennesker per kvadratkilometer, ifølge de siste tallene fra Verdensbanken. Et stykke unna Singapore, med sine 7736 mennesker per kvadratkilometer.

Greide leserne å svare?

Denne teksten er hentet fra Morgenbladet. Grafikken er laget av Max Galka. Bruk teksten når du svarer på oppgavene.

Verden, tett og tom

■ 5 % av verdens befolkning
■ 5 % av verdens befolkning

Det er på segger om noe bemerkelig at verdens om lag 7,3 milliarder mennesker er fordelt noe ujevnt på planeten – og av og til kjemisk gjennom Høymark litesales om noen skulle være i tvil. En ting er likevel å vite, jo, noe annet er å se forskjellene.

Fem prosent av verdens befolkning bor i området som er markert med rødt på kartet. Og fem prosent bor i de blå områdene – til sammen. Tallene er fra 2014, og på Metrocosm.com kan du selv gå inn og sjekke kartet nærmere. Norge har for øvrig en befolkningstetthet på 14 mennesker per kvadratkilometer, ifølge de siste tallene fra Verdensbanken. Et stykke unna Singapore, med sine 7736 mennesker per kvadratkilometer.

Denne teksten er hentet fra Morgenbladet. Grafikken er laget av Max Galka. Bruk teksten når du svarer på oppgavene.

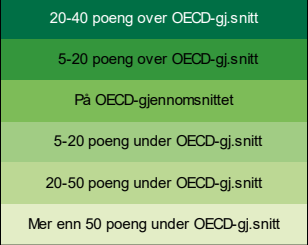
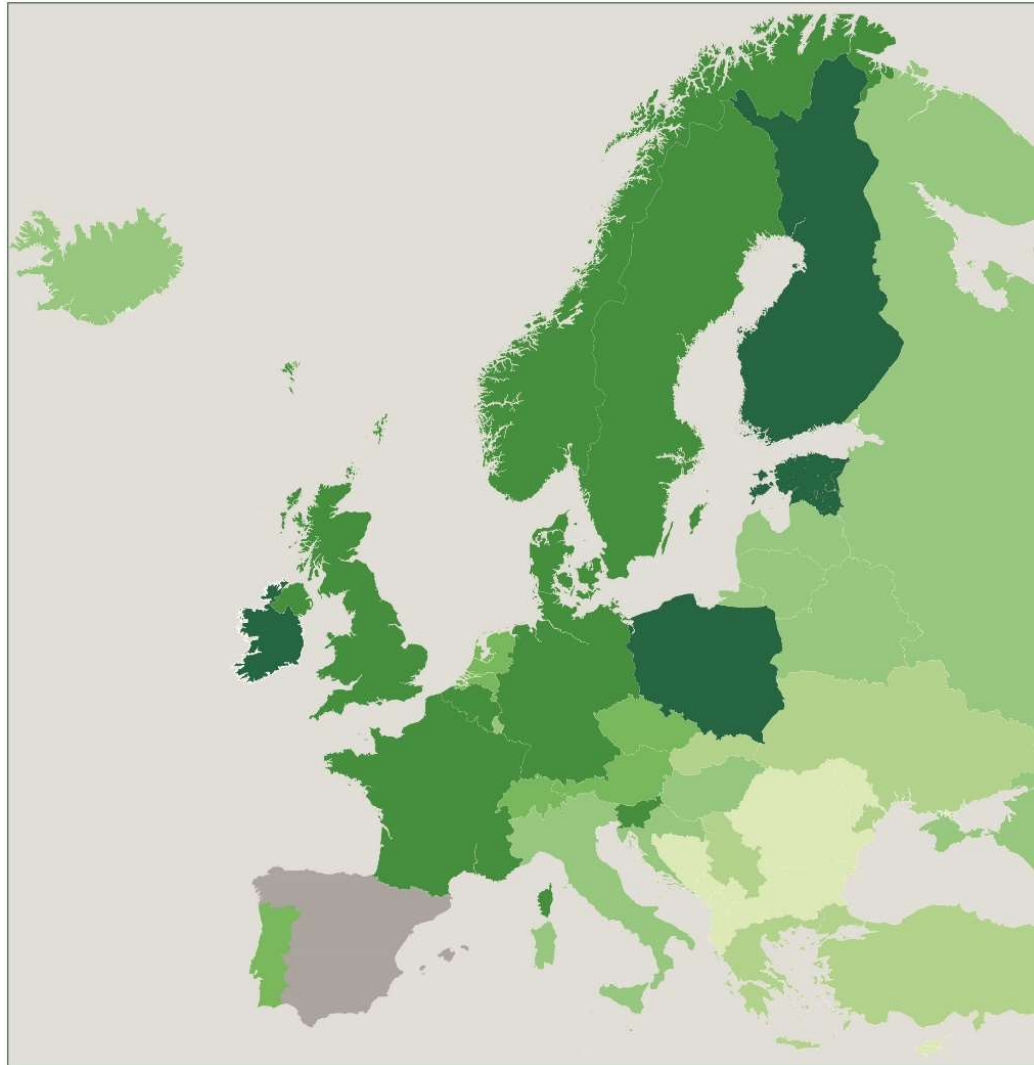
Verden, tett og tom

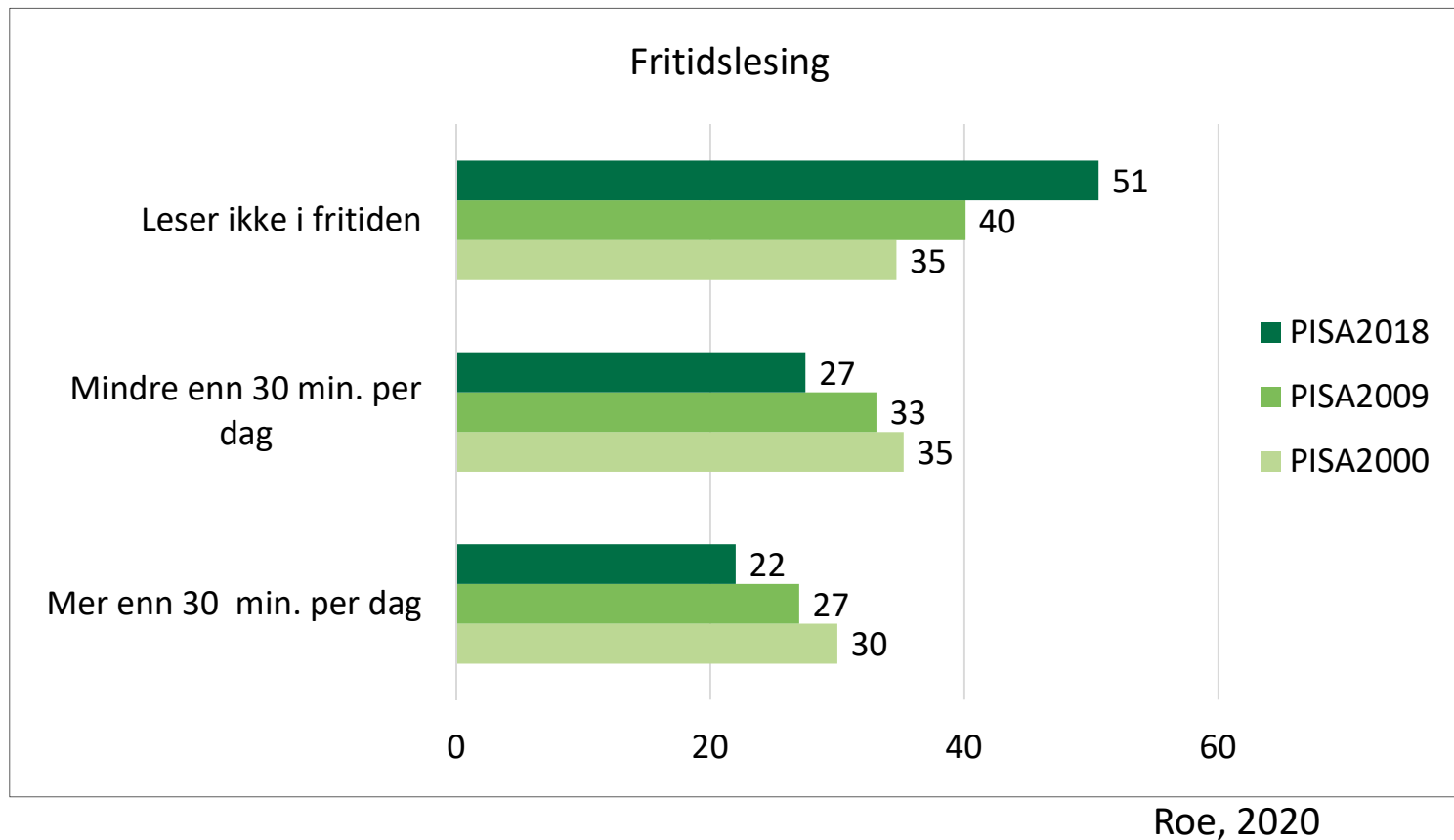
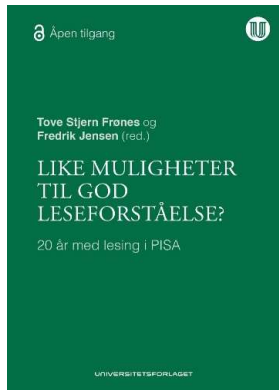
■ 5 % av verdens befolkning
■ 5 % av verdens befolkning

Det er på ingen måte den bemerkeligste at verdens om lag 7,3 milliarder mennesker er fordelt noe ujevnt på planeten – og av og til kjemisk gjennom Høymark litesales om noen skulle være i tvil. En ting er likevel å vite, jo, noe annet er å se forskjellene.

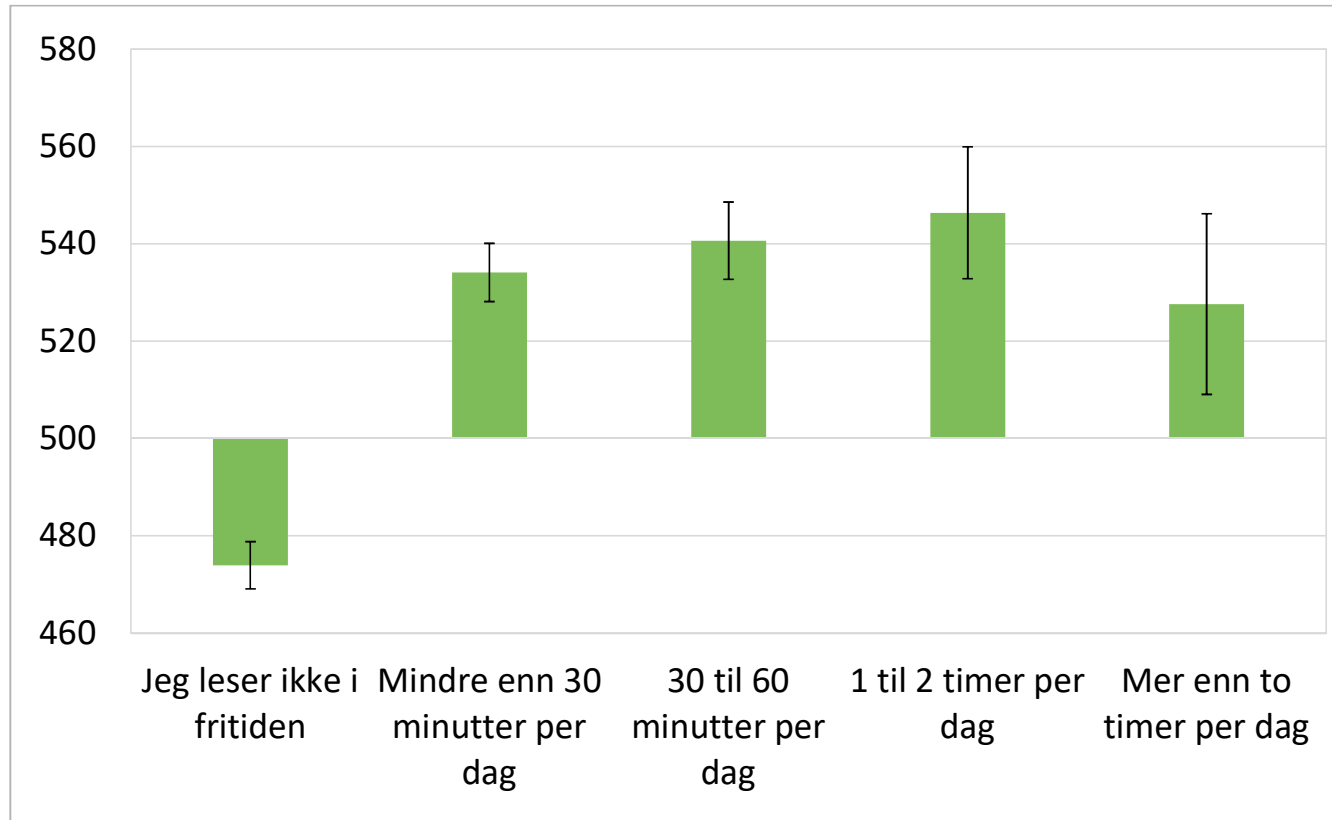
Fem prosent av verdens befolkning bor i området som er markert med rødt på kartet. Og fem prosent bor i de blå områdene – til sammen. Tallene er fra 2014, og på Metrocosm.com kan du selv gå inn og sjekke kartet nærmere. Norge har for øvrig en befolkningstetthet på 14 mennesker per kvadratkilometer, ifølge de siste tallene fra Verdensbanken. Et stykke unna Singapore, med sine 7736 mennesker per kvadratkilometer.

En større prosentandel norske elever enn før rapporterer at de ikke leser på fritiden

Sterk sammenheng mellom daglig lesing og leseferdigheter

Roe, 2020 Gjennomsnittlig skår og elevenes lesevaner

Leseengasjement

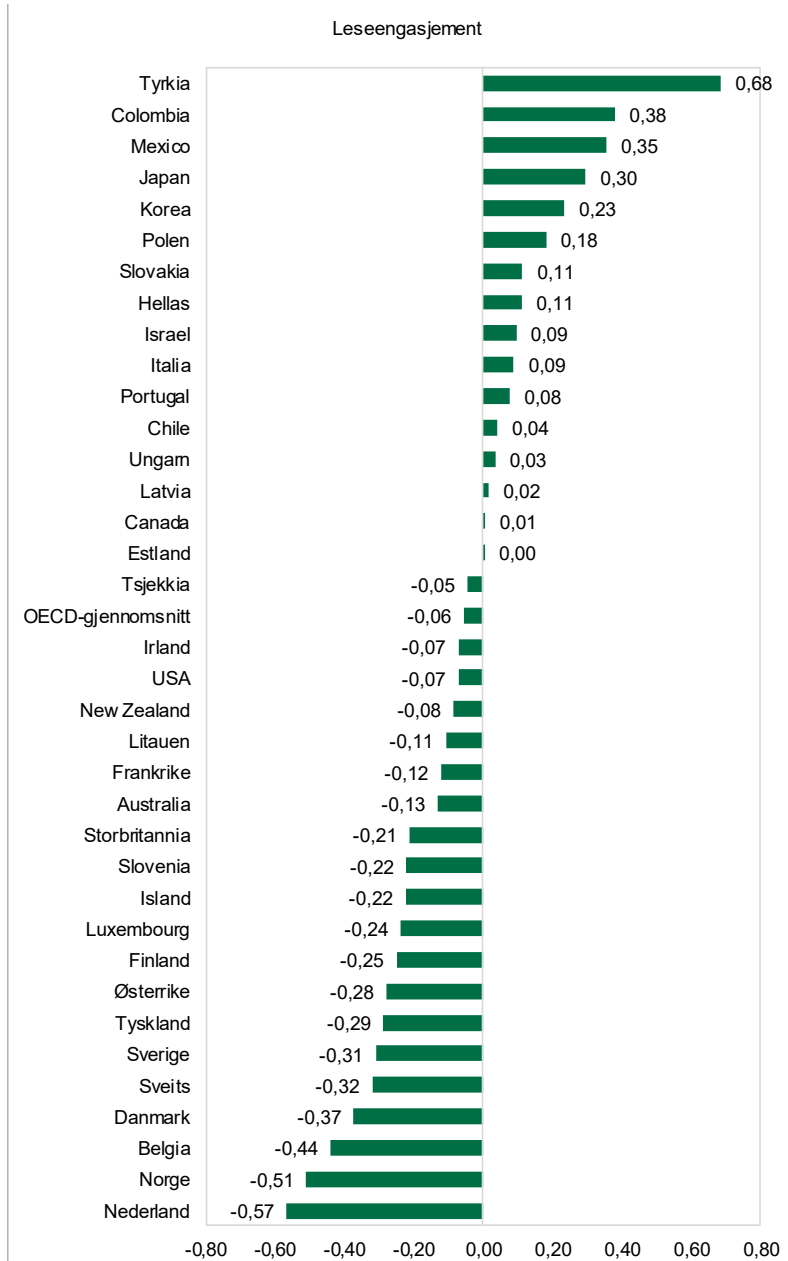
	2000	2009	2018
Jeg leser bare hvis jeg må.	43	44	58
Å lese er en av mine favoritt hobbyer.	24	22	20
Jeg liker å snakke om bøker med andre.	22	28	24
For meg er det å lese bortkastet tid.	30	30	40
Jeg leser bare for å få den informasjonen jeg trenger.	48	50	62

Andelen elever som er enige eller svært enige i påstandene

Roe, 2020

Leseengasjement

Kun elevene i Nederland oppgir å være mindre engasjert i lesing enn de norske elevene

Roe, 2020

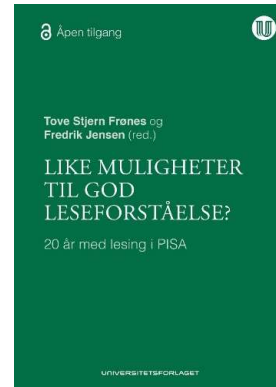
Samlet mål på leseengasjement, OECD-gjennomsnitt=0, SD=1

Norske elever leser utdrag og korte tekster

	Norge	Danmark	Finland	Island	Sverige
Én side eller mindre	5	0	4	4	3
Mellom 2 og 10 sider	37	8	11	14	29
Mellom 11 og 50 sider	21	12	4	23	17
Mellom 51 og 100 sider	8	6	6	16	10
Mellom 101 og 500 sider	25	70	67	37	37
Mer enn 500 sider	4	4	7	5	4

Hvor lang er den lengste teksten du har blitt bedt om å lese som skolearbeid i år?

Like muligheter for god leseforståelse?

- Gjennomgående store kjønnsforskjeller i jentenes favør, både i prestasjoner, i holdninger til lesing og lesevaner og kjennskap til egnede strategier
- Fortsatt nær sammenheng mellom hjemmebakgrunn og leseprestasjoner
- Gutter med lav sosioøkonomisk bakgrunn har lavere lesekompetanse enn jenter med tilsvarende hjemmebakgrunn
- Lavere prestasjoner blant elever med annen språkbakgrunn, men forskjellen mellom majoritet og minoritet er mindre enn i flere av de andre nordiske landene
- Positive holdninger til lesing – det vi kaller leseengasjement – ser ut til å veie opp for at elever har liten tilgang til tekster og litteratur i hjemmet

Lesing i norsk i LK 20

DANNING

Kulturens
sentrale tekster
og sjangrer

Tekster fra
andre tider

IDENTITETSUTVIKLING

Gjenkjennelse

Utfordring

Empati

FERDIGHETER

Leseforståelse

Kritisk lesing Utholdenhet

Lese på begge
målformer

Lese på
svensk og
dansk

Tekster som fenger
elevene

OPPLEVELSE

«The fiction effect»

- «The fiction effect» (Jerrim & Moss, 2019):
 - I alle OECD-land ble det funnet at dem som leste mye «fiction» (dvs. litteratur) har best leseforståelse
- Torppa et al., 2019 – finsk følgestudie
 - Fulgte 2500 barn (7 til 16 år), og så på leseutviklingen (leseflyt og leseforståelse) opp mot hvor ofte de leste ulike typer tekster (magasiner/tidsskrifter, aviser, bøker og digital lesing)
 - De som leser mest bøker, leser bedre
 - Negativ sammenheng mellom digital lesing og leseferdigheter

Deepreading – «Dyplensing»

Sven Bikerts, 1994:

«The slow and meditative possession of a book. We don't just read the words, we dream our lives in their vicinity»

- Wolf & Barzillai – The importance of Deep reading, 2009
 - Grunnlaget for sofistikerte prosesser som fremmer forståelse og som innebærer tolkninger, deduksjoner, evnene til å se analogier, kritisk analyse, refleksjon og innsikt

close reading, slow reading, critical reading

Skimming - overblikk
Skanning - letelesing

Resept på langlesing kan gi...

- stort vokabular og gode leseferdigheter
- evne til konsentrasjon og kognitiv utholdenhet
- evne til å følge komplekse tankerekker og resonnement
- en bred plattform for refleksjon og kritisk tenkning
- *sosio-emosjonelle ferdigheter* som empati, perspektiv-taking, innlevelse og forestillingsevne

Anne Mangen, 2022

Å trekke slutninger i skjønnlitteratur og sakprosa

”Fagtekster er ofte ’ubetænksomme’ – de tager ikke tilstrækkelig hensyn til deres læser”

Bremholm, 2013
Anderson & Armbruster,
1981; 1988

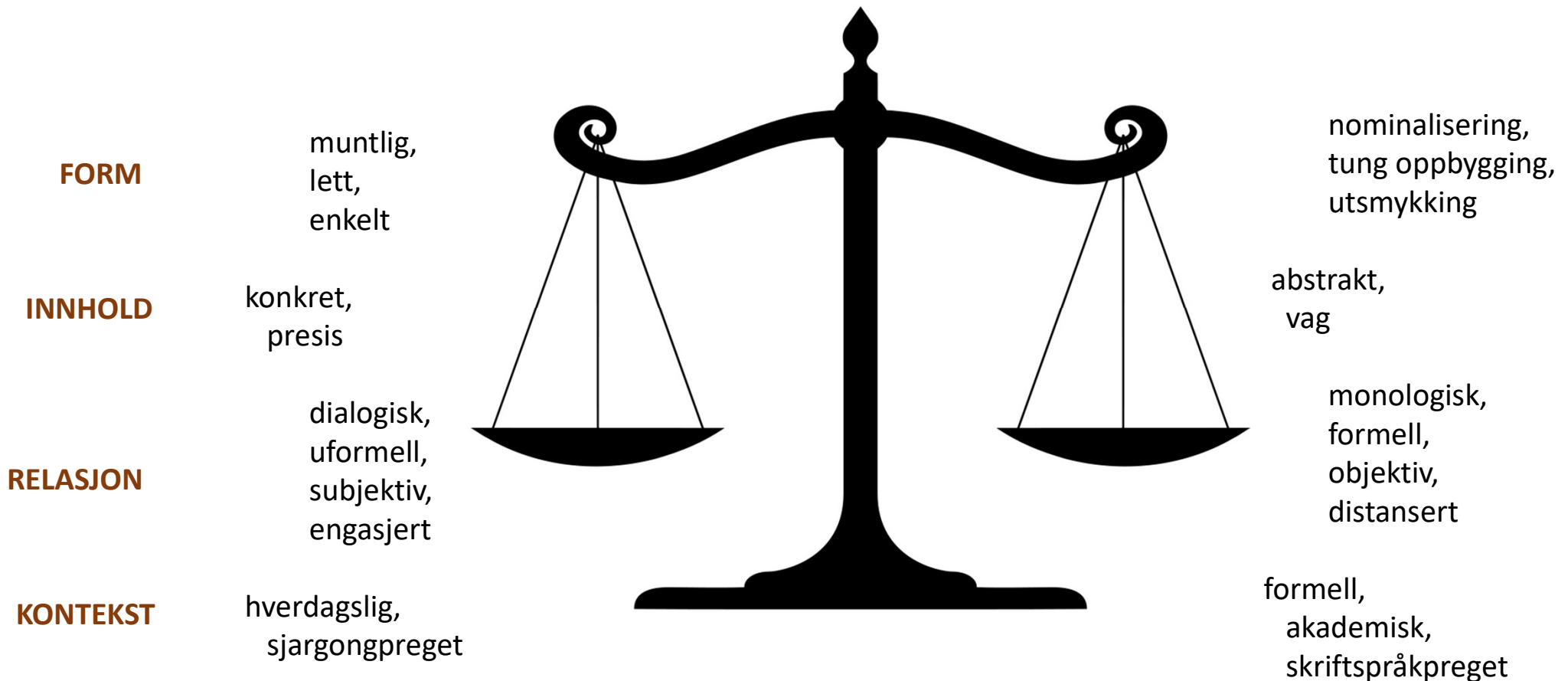
Imøtekommende tekster:

- tar hensyn til leserens forutsetninger
- gir leseren mulighet til å gå i dialog med teksten
- legger ikke for mange hindringer i veien for leseren eller krever en uforholdsmessig stor mental innsats

Ubetenksomme tekster:

- er vanskelig å lese – lav lesbarhet
- kan ha lav tekstkvalitet, med uklar eller ulogisk struktur og uklar sammenheng mellom tekstelementer
- har også svak tekstintern sammenheng (koherens og kohesjon) og manglende forklaringer

Hva vet vi om de ubetenksomme tekstene?

Ubetydelig #1 Flere tekster om samme tema

Blogg
www.professorbloggen.no/feltarbeid/Paskeoya

Professorens blogg

Publisert 23. mai 11:22

Når jeg ser ut av vinduet i dag, ser jeg det landskapet jeg har blitt så glad i her på Rapa Nui, også kjent som Påskeøya. Gresset og buskene er grønne, himmelen er blå, og de gamle, utdøde vulkanene ligger i bakgrunnen.

Tanken på at dette er min siste uke på øya, gjør meg litt trist. Jeg har gjort feltarbeidet mitt og skal reise hjem. Senere i dag skal jeg gå en tur og ta farvel med moaiene jeg har studert de siste ni månedene. Her er noen av disse digre statuene.

Hvis du har fulgt med på bloggen min det siste året, vet du at befolkningen på Påskeøya hugget ut moaiene for flere hundre år siden. De imponerte ble hugget ut i et steinbrudd på østsiden av øya. Noen av dem veide flere tonn, men befolkningen på Påskeøya greide likevel å flytte dem til steder

Blogg Bokanmeldelse Ny viten
www.fagbokanmeldelse.no/Kollaps

Anmeldelse av *Kollaps*

Jared Diamonds nye bok, *Kollaps*, er en klar advarsel om konsekvensene av å ødelegge miljøet. I boka beskriver forfatteren flere sivilisasjoner som kollapset som følge av de valgene menneskene tok og konsekvensene dette fikk for miljøet. Et av de mest urovekkende eksemplene i boka er fra Påskeøya.

Ifølge forfatteren ble Påskeøya befolket av polynesere en gang etter år 700. De utviklet et velfungerende samfunn, med kanskje så mange som 15 000 mennesker. De hugget ut moaiene, de berømte statuene, og brukte tilgjengelige naturressurser for å flytte de enorme moaiene til ulike steder på øya. Da de første europeere kom til Påskeøya i 1722, var moaiene der fremdeles, men trærne var borte. Befolkningen var redusert til noen få tusen mennesker som kjempet for å overleve. Diamond skriver at befolkningen på Påskeøya ryddet land for blant annet å drive jordbruk, og at de drev rovjakt på de mange sjøfuglartene og andre fugler som levde på øya. Han spekulerer på om overforbruket av naturressurser førte til borgerkriger og at samfunnet på Påskeøya kollapset.

Det vi kan lære av denne fantastiske, men skremmende boka, er at mennesker før i tiden valgte å ødelegge miljøet ved å hugge ned alle trær og drive jakt som førte til utryddelse av dyrearter. Forfatteren påpeker optimistisk at vi kan velge å ikke gjøre de samme feilene i dag. Boka er godt skrevet og fortjener å bli lest av alle som er bekymret for miljøet.

Blogg Bokanmeldelse Ny viten
www.nyviten.no/Polynesia_rotter_Paskeoya

NY VITEN

Var det polynesiske rotter som ødela trærne på Påskeøya?

Av Magnus Krog, forskningsjournalist

I 2005 ble *Kollaps* av Jared Diamond utgitt. I boka beskriver han bosettingen på Rapa Nui (også kalt Påskeøya).

De diskuterte debatt rett etter utgivelsen. Mange forskere stilte spørsmål ved om hva som hadde skjedd på Påskeøya. De var enige om at de første europeerne kom til øya på 1700-tallet, men de var uenige om om Jared Diamonds teori om årsaken til at trærne var borte.

Terry Lipo og Terry Hunt, har nå lansert en ny teori. De tror at de første europeerne spiste frøene fra trærne, og dermed hindret vekst av nye trær. De mener at rottene ble innført til øya, enten ved et uhell eller med vilje, med de første bosetterne brukte da de kom til Påskeøya.

En studie viser at en rottebestand kan fordobles hver 47. dag. Det blir etter hvert så mange at de blir sultne og begynner å spise hverandre. For å underbygge teorien sin viser Lipo og Hunt til en studie som viser at rotter med gnagemerker fra trær. De er selvfølgelig enige i at det er en rolle i ødeleggelsen av skogene på Påskeøya. Men blant en del forskere tror de at den polynesiske rotta var den største synderen.

Ubetenksom #2 Hva er pålitelig, troverdig og egnet i et nettsøk?

Tekstene under handler om pollenallergi. Tekst 1 er hentet fra nettsiden *side2.no*. Tekst 2 er en liste med søkeresultater fra Google. Bruk tekstene når du svarer på oppgavene.

Jon sliter med pollenallergi og har hørt at yoghurt kan hjelpe mot plagene. Han søker etter informasjon om dette på nettet og finner teksten nedenfor.

Tekst 1:

Yoghurt mot pollenplagene?

Probiotika i yoghurt kan redusere plager ved pollenallergi.

Amerikanske forskere ved Vanderbilt medisinske universitet i Tennessee gikk gjennom 23 tidligere studier og fant ut at probiotika i yoghurt kan hjelpe mot allergiplager. Probiotika finnes i gjærede meieriprodukter som surmelk, yoghurt og Biola, eller i egne produkter som selges på apoteket.

Kan påvirke cellene

Ifølge de amerikanske forskerne kan allergisymptomer reduseres og livskvaliteten bedres hvis allergikere spiser produkter med probiotika. Dette skriver den britiske avisen Daily Mail. Grunnen er at probiotika kan påvirke T-cellene, som er en viktig del av immunforsvaret vårt. Studiene som ble gjennomgått, omfatter mer enn 1900 mennesker. Forskerne mener at 17 av studiene viste at pollenallergikere som fikk i seg probiotika, følte seg bedre sammenlignet med dem som ikke fikk det.

Ifølge Folkehelseinstituttet kan probiotiske melkeprodukter være gunstige under svangerskapet. Den norske mor og barnundersøkelsen ved Folkehelseinstituttet viser nemlig at det er lavere risiko for at barn får atopisk eksem og allergisymptomer i tidlig barnealder hvis mor spiser probiotiske melkeprodukter mens hun er gravid.

Vil ikke anbefale

Forskerne fra Vanderbilt medisinske universitet vil likevel ikke anbefale probiotika som behandling for mennesker som sliter med allergi. Teorien er at bakteriebalansen i magen kan bli bedre med de «gode bakteriene» fra probiotika og på den måten påvirke T-cellene. Men de eksakte mekanismene for hvordan de påvirker, «står det fortsatt igjen å definere skikkelig», slår forskerne fast.

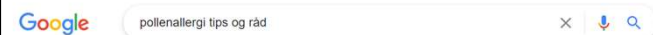

Probiotika: Levende bakterier som har en helsefremmende effekt.

Folkehelseinstituttet: et statlig organ som gir råd til myndigheter, helsetjenester, politikere, media og publikum.

Jon fortsetter å søke etter informasjon og legger inn søkeordene «pollenallergi tips og råd» på Google. Han får følgende søkeresultat:

Tekst 2:

1. Bli kvitt allergisymptomene – Sunnestkost

[https://www.sunnestkost](https://www.sunnestkost.no) > råd > helsekostprodukter > pollen ...

Feb 20, 2019 – Gode råd til deg med pollenallergi! Vi har flere økologiske og næringsrike produkter med høyt proteininnhold. Helsekostprodukter har en unik effekt på pollenallergi. Vi er Norges største helsekostforretning og våre medarbeidere sitter på unik kompetanse ...

2. Råd Pollenallergi – Folkehelseinstituttet

<https://www.fhi.no> > folkesykdommer > allergi

Sep 4, 2019 – Her finner du kvalitetssikrede artikler, nasjonale rapporter og råd og tips for pollenallergi og luftveisplager. Nasjonalt register for alvorlige reaksjoner på ...

3. Vidundermiddel mot pollenallergi – Dagbladet

<https://www.dagbladet.no> > nyheter > vidundermiddel-mot-pollenallergi

Mai 13, 2017 – Det finnes håp! Forskere fra et svensk legemiddelselskap mener å ha utviklet en medisin som biter på alle former for pollenallergi. Den nye vidundermedisinen bærer foreløpig ...

4. Det beste tipset mot pollenallergi – Barn og familie – Kvinneguiden Forum

<https://forum.kvinneguiden.no> > ... > Barn og familie

Juli 13, 2015 – I 20 år har jeg ligget langflat fra april til juli med rennende øyne og pottetett nese, men i år har jeg vært full av energi og har ikke brukt et eneste lommeørkle! Og jeg har et tips! Jeg har nemlig hørt at det kan være en sammenheng mellom inntak av melkeprodukter og allergisymptomer ...

5. 10 naturlige råd mot pollenallergi – Velværemagasinet Lara

[https://laramagasin](https://laramagasin.no) > 2006/10 > naturlige råd pollenallergi

Okt 9, 2006 – Tips mot pollenallergi ... Nordmenn spiser mer medisin mot pollenallergi enn noe annet land i ... Omtrent 1 av 5 av oss lider av pollenallergi og ca. 70 prosent oppgir at de ...

Nasjonal prøve
8. trinn, 2021

Søkeresultat nr. 4 viser til en tekst som sannsynligvis ...

- A tar utgangspunkt i personlige erfaringer.
- B viser til eksperter som uttaler seg om allergier.
- C gir en oversikt over nyere forskning om allergier.
- D reklamerer for et produkt.

Jon fortsetter å søke etter informasjon og legger inn søkeordene «pollenallergi tips og råd» på Google. Han får følgende søkeresultat:

Tekst 2:

1. Bli kvitt allergisymptomene – Sunnestkost

[https://www.sunnestkost.no/rad/helsekostprodukter/pollen ...](https://www.sunnestkost.no/rad/helsekostprodukter/pollenallergi)

Feb 20, 2019 – Gode råd til deg med pollenallergi! Vi har flere økologiske og næringsrike produkter med høyt proteininnhold. Helsekostprodukter har en unik effekt på pollenallergi. Vi er Norges største helsekostforretning og våre medarbeidere sitter på unik kompetanse ...

2. Råd Pollenallergi – Folkehelseinstituttet

<https://www.fhi.no/tema/fo/folkesykdommer/allergi>

Sep 4, 2019 – Her finner du kvalitetssikrede artikler, nasjonale rapporter og råd og tips for pollenallergi og luftveislager. Nasjonalt register for alvorlige reaksjoner på ...

3. Vidundermiddel mot pollenallergi – Dagbladet

<https://www.dagbladet.no/nyheter/vidundermiddel-mot-pollenallergi>

Mai 13, 2017 – Det finnes håp! Forskere fra et svensk legemiddelselskap mener å ha utviklet en medisin som biter på alle former for pollenallergi. Den nye vidundermedisinen bærer foreløpig ...

4. Det beste tipset mot pollenallergi – Barn og familie – Kvinneguiden Forum

[https://forum.kvinneguiden.no/.../Barn og familie](https://forum.kvinneguiden.no/barn-og-familie)

Juli 13, 2015 – I 20 år har jeg ligget langflat fra april til juli med rennende øyne og pottetett nese, men i år har jeg vært full av energi og har ikke brukt et eneste lommetørkle! Og jeg har et tips! Jeg har nemlig hørt at det kan være en sammenheng mellom inntak av melkeprodukter og allergisymptomer ...

5. 10 naturlige råd mot pollenallergi – Velværemagasinet Lara

[https://laramagasin.no/2006/10/naturlige råd pollenallergi](https://laramagasin.no/2006/10/naturlige-rad-pollenallergi)

Okt 9, 2006 – Tips mot pollenallergi ... Nordmenn spiser mer medisin mot pollenallergi enn noe annet land i ... Omtrent 1 av 5 av oss lider av pollenallergi og ca. 70 prosent oppgir at de ...

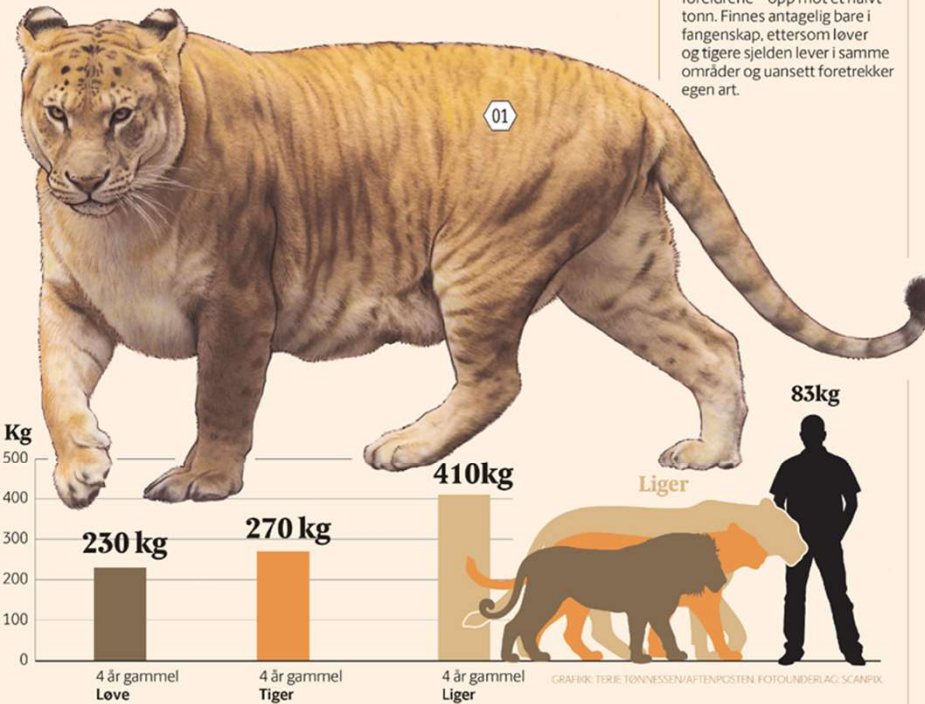
Ubetenksom #3

Multimodal tekst og grafisk framstilling

Hybridartene

Fem hybrider

I noen tilfeller oppstår hybrider i naturen. Andre ganger er det mennesker som parrer ulike arter med hverandre – noe som ikke alltid er like lett å forsvare etisk. Her er seks eksempler på dyr med foreldrene fra ulike arter.

Liger ⁰¹

Foreldrene:
Løve og tiger

Barnet:
Får mindre synlige striper enn tigreren og veier mer enn foreldrene – opp mot et halvt tonn. Finnes antagelig bare i fangenskap, ettersom løver og tigere sjelden lever i samme områder og uansett foretrekker egen art.

Pizzly ⁰²

Foreldrene:
Isbjørn og grizzlybjørn

Barnet:
Har den lange nakken til sine polare forfedre, med synlig hale fra grizzlyen og labber bare delvis er dekket av håret som er vanlig hos isbjørnen. Kan bli mer vanlig etter hvert som verden blir varmere og bjørnenes territorium overlapper mer.

Hvalfin ⁰³

Foreldrene:
Delfin (tumler) og halvspekkhogger

Barnet:
Denne hybriden har halvspekkhoggerens farge, sort med grå mage, med en snute som er kortere og mindre flaskeformet enn tumlerens. En hvalfin født i Hawaii hadde 66 tenner – midt mellom delfinens 88 og halvspekkhoggerens 44 tenner.

Coy-ulv ⁰⁴

Foreldrene:
Ulv og coyote

Barnet:
En hybrid som har spredt seg øst i Nord-Amerika. Først nylig har man slått fast at ulikhetene fra andre coyoter – større kropp, sterkere kjever og større hodeskaller – skyldes at ulven utgjør en stor del av familietreet.

Muldyr ⁰⁵

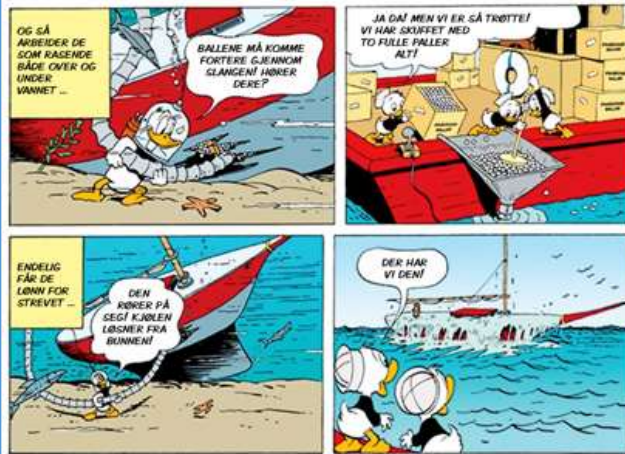
Foreldrene:
Eselhingst og hestehoppe

Barnet:
Ørene har samme form som en hest, men er lengre. Halen er fra mor, mens lyden muldyret lager er en slags blanding av hestens vrinsk og eseletets hyl.

KILDER: LIVET SCIENCE, NATIONAL GEOGRAPHIC

Ubetenksom #4 – Brutt kronologi

Teksten nedenfor er hentet fra nettsiden til magasinet *Historie* og er skrevet av Ida Buhl. Bruk teksten når du svarer på oppgavene.

Donald Duck-tegneren Carl Barks klekket ut bergingsmetoden i 1949.

Dansk oppfinner slått av Donald Duck

Da en dansk oppfinner søkte om patent på en metode for å heve skip som hadde sunket, fikk han seg en overraskelse: Metoden var allerede tatt i bruk – i Andeby.

Vinner konkurranse i Kuwait City

Året er 1964, og i bystyret i Kuwait City er de desperate. Et 2000 tonn lasteskip med mer enn 5000 levende sauer om bord har sunket i havna, som også er byens drikkevannskilde.¹ Myndighetene forstår at hvis de ikke finner en løsning raskt, kommer de døde sauekroppene til å forurense drikkevannet.

Bystyret i Kuwait City ber hele verden om hjelp, og snart strømmer ideene inn fra fjern og nær. Et forslag fra den danske oppfinneren Karl Krøyer (1914–1995) stikker av med seieren. Det er like fantastisk som det er enkelt: En enorm mengde fjærløse kuler av skumplast skal pumpes inn i det forliste skipet og få det til å stige opp til overflaten som en kork i vann.

¹ I Kuwait City avsalter de sjøvannet for å lage drikkevann.

Enkel og virksom metode

Kulene får navnet «krøyerkuler» og er Krøyers egen oppfinnelse. De produseres i havna og blir deretter sendt gjennom et rør fra et lasteskip og ned i skipsskroget på bunnen av havna. Og den utrolige planen virker. Seks uker og 27 millioner krøyerkuler senere stiger skipet opp til overflaten, og byens befolkning kan puste lettet ut.

Nyheten om Krøyers fantastiske oppfinnelse sprer seg raskt, og i 1967 er det igjen behov for den kreative oppfinneren og skumplastkulene hans. Denne gangen er det et fartøy utenfor kysten av Grønland som skal berges, og igjen er Krøyers oppfinnelse en suksess.

Metoden var brukt før

Krøyer starter prosessen med å søke patent på metoden, og oppfinnelsen blir godkjent i Storbritannia og Tyskland. Men hos nederlandske patentmyndigheter møter han uventet motstand. Patentretten i Nederland må være glad i tegneserier – i hvert fall kommer dommerne her på at de har sett Krøyers bergingsmetode før, i et Donald-blad.

15 år tidligere, i 1949, hevet Donald Duck og hans tre nevøer et skip på nesten nøyaktig samme måte. Den eneste forskjellen er at Donald og nevøene ikke brukte skumplastkuler, men bordtennisballer, og den forskjellen er ikke stor nok til at Krøyer kan få patent på bergingsmetoden. Et patent krever nemlig at teknikken er grunnleggende annerledes enn allerede kjente metoder.

Bak stripen står tegneren Carl Barks, som har skapt de mest berømte Donald Duck-klassikerne gjennom tidene. Barks fant også opp en stor del av Andebys persongalleri, blant andre onkel Skrue, fetter Anton og B-gjengen.

Seierherren havner på veggen

Krøyer må se seg slått av en tegneseriefigur. Han får ikke patentet i Nederland og får deretter avslag fra alle andre patentmyndigheter. Oppfinneren får imidlertid patent på pumpeanlegget som sender kulene ned i skipet. Og nederlaget tar han med fatning: Han tapetserer badet sitt med forstørrelser av den omtalte Donald-stripen – slik at han aldri skal glemme at en and kom han i forkjøpet.

Patent

Et patent er et bevis på hvem som først fikk ideen til en oppfinnelse.

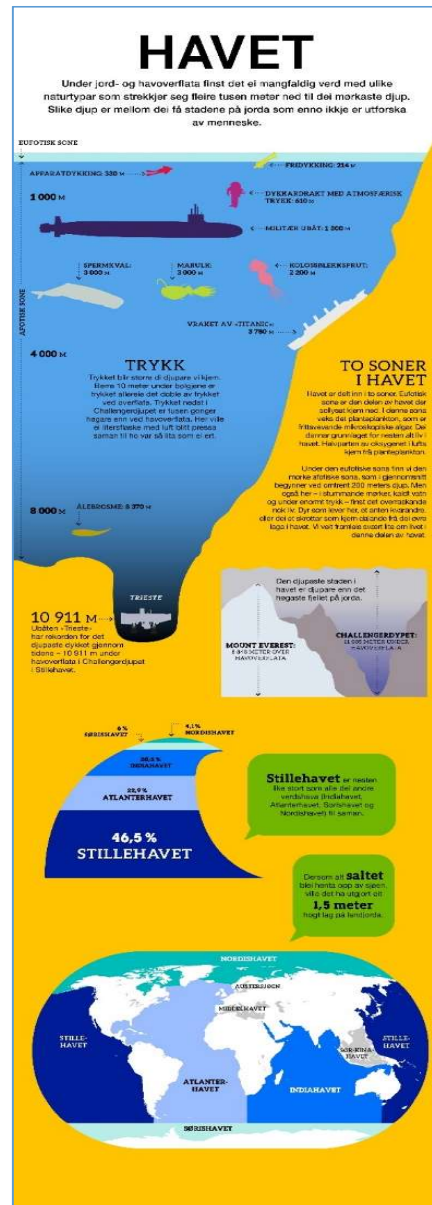
Et patent skal sikre at ingen andre kan stjele ideen og tjene penger på den. Patentet gir også oppfinneren enerett til å tjene penger på oppfinnelsen sin i en periode, vanligvis i 20 år.

Det er patentmyndighetene i et land som bestemmer om man kan få patent på en oppfinnelse.

Nasjonale prøver
5. Trinn 2019

Ubetenksom # 5

En modell av verden

21 Den eufotiske sonen går fra havoverflaten og ned til ...

- A der sollyset slutter.
- B der ingen dyr kan leve.
- C der trykket er dobbelt så stort som på havoverflaten.
- D der mennesket kan dykke med dykkerdrakt.

22 Hva vil forfatteren vise ved å ha med Mount Everest i det midterste bildet til høyre?

- A at Challengerdypet er dypere enn Mount Everest er høyt
- B at Mount Everest egentlig er gammel havbunn
- C at Challengerdypet og Mount Everest har omtrent samme form
- D at Mount Everest ligger høyt over havoverflaten

25 I den bølgeformede figuren er ikke Middelhavet, Østersjøen og Sør-Kina-havet med, fordi disse havene ...

- A ikke regnes som verdenshav.
- B ikke inneholder så mye salt som de andre havene.
- C ikke er like dype som de andre havene.
- D ikke er like kjente som de andre havene.

Kritisk lesing

- Å vurdere kvaliteten på en tekst
- Å vurdere en teksts troverdighet
-
- Å kunne gi teksten motstand
- Å vurdere en teksts oppbygning og struktur
- Å akseptere at en tekst kan bryte med det vi forventer
- Å stille gode spørsmål til tekstene vi leser

Veum & Skovholt, 2020;2022;
Roe, Ryen & Weyergang, 2018
Weyergang & Frønes, 2020

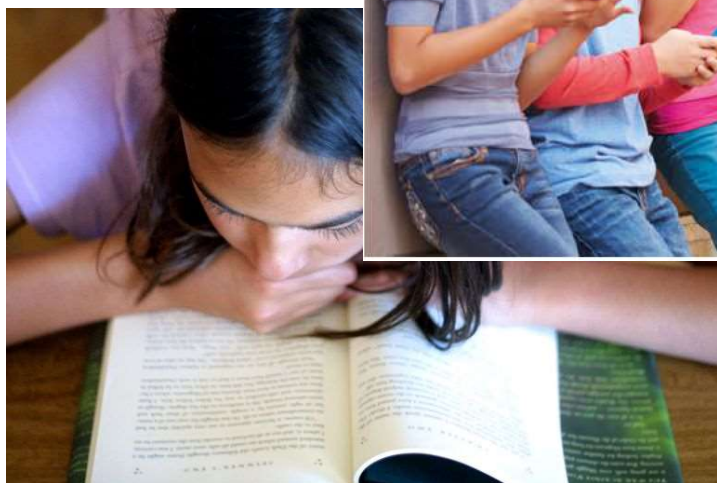
Men de leser jo!

Vi lever i en kultur som er mer tekstbasert enn noen gang tidligere i historien. Folk leser hele dagen. Google, Twitter og Facebook er ordleverandører. Folk greier nesten ikke å holde øynene sine unna telefonen – en innretning som først og fremst leverer ord og tekst.

Vi har faktisk vanskeligheter med IKKE å lese. Folk sjekker eposten og meldingene sine hele tida, og det er ofte vanskelig å holde seg unna denne 'matrix of letters'.

Jordan Shapiro, Forbes Magazine

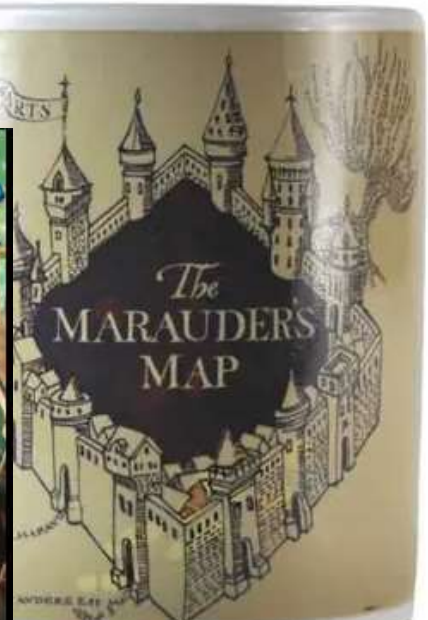
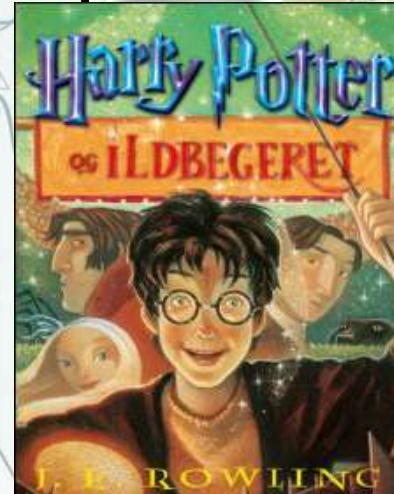
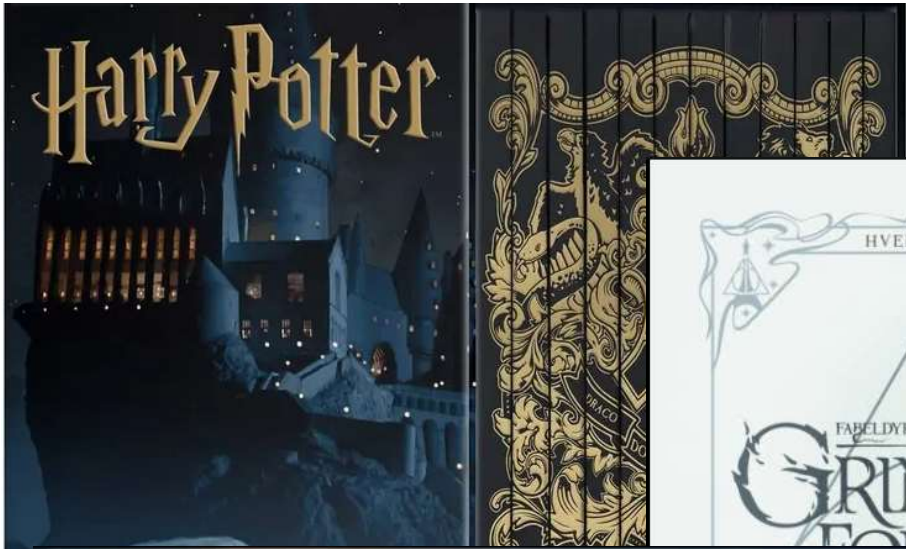

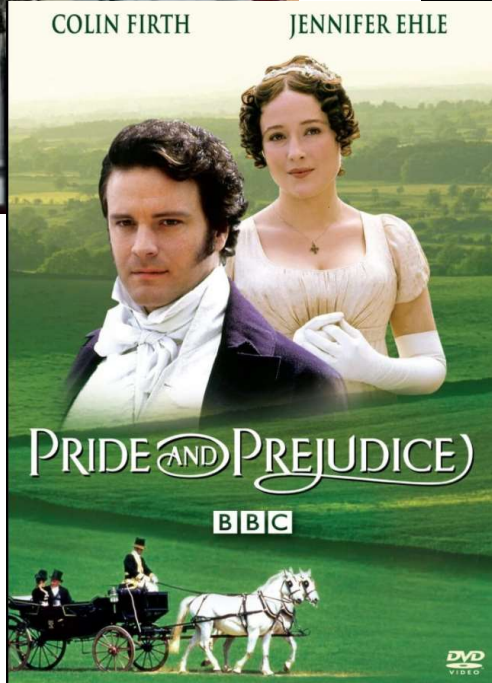
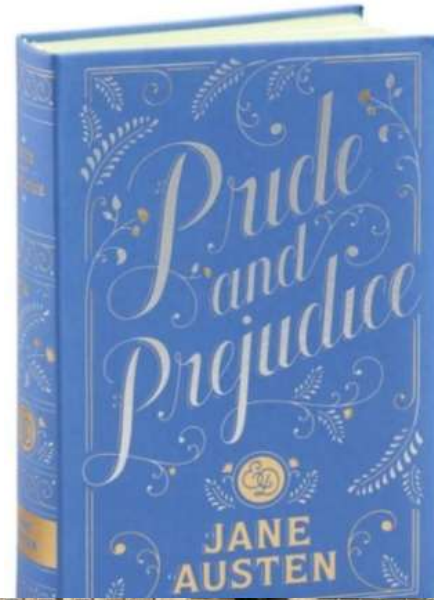
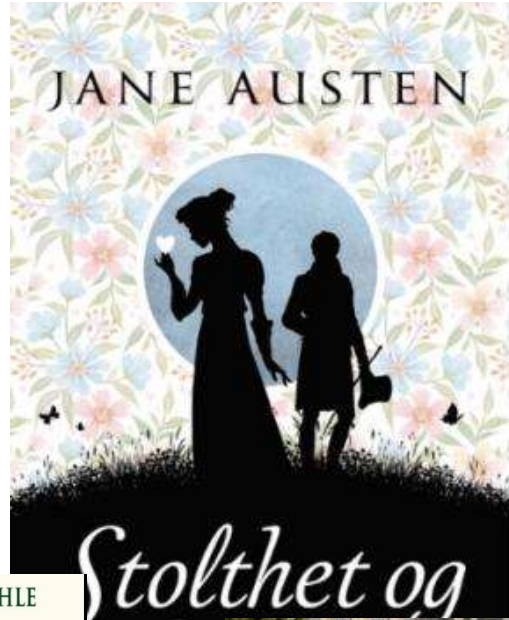
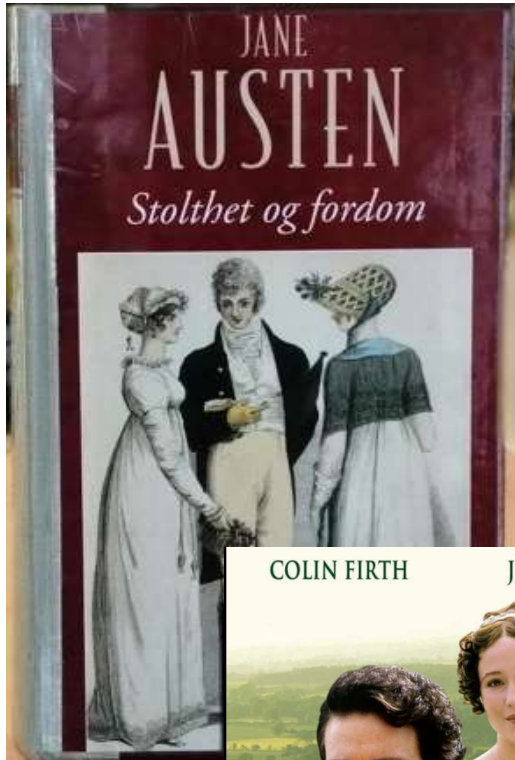
De leser – og de gjør ting med tekst samtidig...

Produsent – Konsument
«Prosumenter»

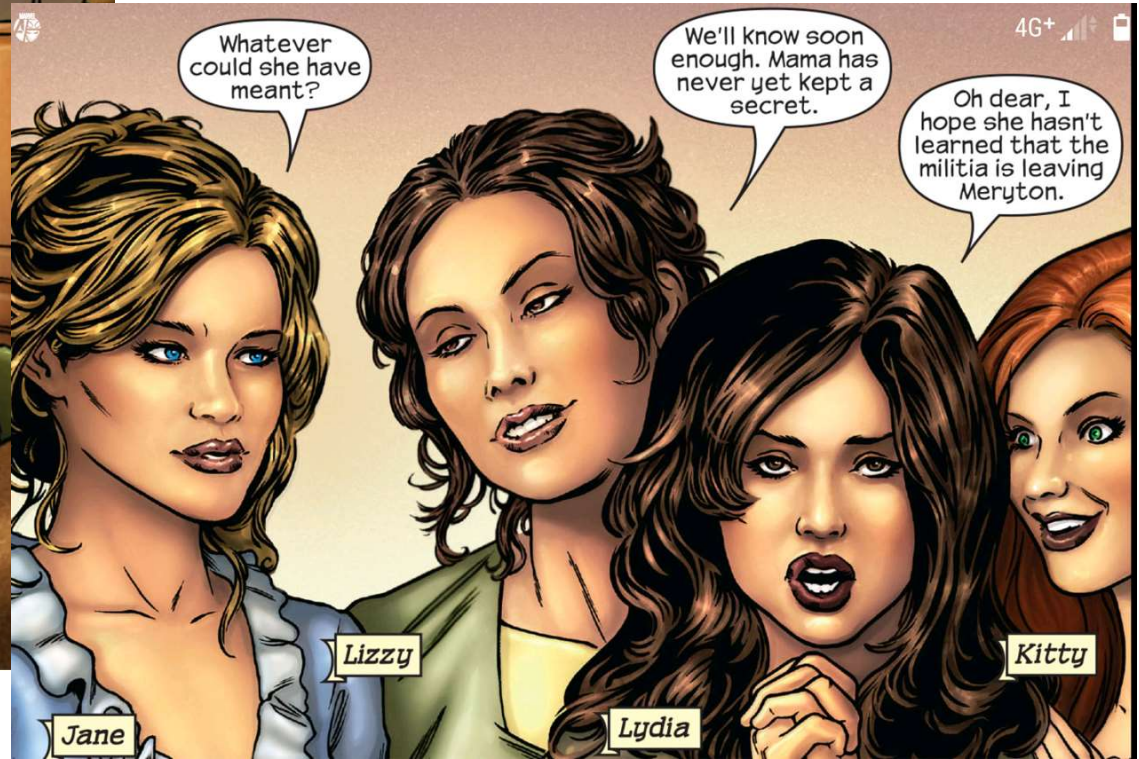

Every Mr. Darcy* Ranked

*That You Care About

2 nødvendige tilnærminger

- Skolens tekster: Å gjøre «gull» av «gråstein»
- Å løfte elevenes tekster inn i skolen

Takk for meg!

Tove Stjern Frønes
tove.frones@ils.uio.no